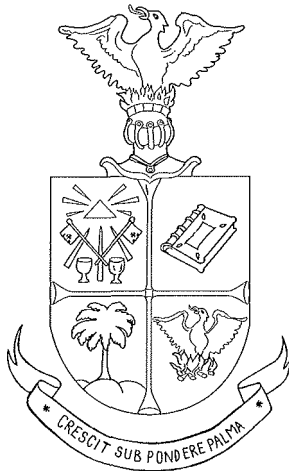

DE IURIS PERITORUM MERITIS 19.

65

STUDIA IN HONOREM
ÉVA JAKAB

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Patrocinium Kiadó

Budapest, 2023

Szerkesztette:

Boóc Ádám - Pókecz Kovács Attila

© Szerzők, 2023

ISSN 1789-0896

ISBN 978-615-5961-97-7

Kiadja

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Miskolczi-Bodnár Péter dékán

Patrocinium Kiadó

Felelős kiadó: Hegedűs Botond László ügyvezető

AZ ENERGIAJOG FOGALMA ÉS DOGMATIKAI ELHELYEZÉSE

I. Bevezető

Ünnepi kötetről lévén szó, elengedhetetlen, hogy a bevezető elején néhány szóban szóljak arról, hogy jelen tanulmány miként kötődik az ünnepelthez. Prof. Dr. Jakab Éva kollégám a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán, mióta csatlakozott hozzánk, nagyon sokat tett a doktori képzés fejlesztéséért, továbbá a tehetséges hallgatók, a jövő oktatói és kutatói megtalálása és mentorálása érdekében. A viharos múltú doktori iskolánk jövőjének a záloga a kezében van.

Ahhoz, hogy a jelenkor jogintézményeit meg tudjuk érteni, szükséges a múltba tekintenünk. Hiszen a múlt megértése nélkül nincs se jelen, se jövő. A historikus értelmezés segítségünkre lehet, hogy megértsük, hogy egy jogintézmény miként fejlődött és hogy miért éppen olyan formában létezik, ahogy napjainkban. És ez nem csak az olyan „klasszikus” jogterületeken igaz, mint például a büntetőjog vagy polgári jog. Olyan speciális jogi szakterületeken, mint az energiajog vagy a környezetjog van értelme történeti vizsgálatokat lefolytatnunk. Azon túlmenően, hogy kiváló korrajzot kaphatunk a szabályozás hátteréről, egyúttal számos olyan értékes gondolattal, inspirációval is találkozhatunk, amely mind a mai napig hatással lehet a szabályozás kereteire, illetve iránymutatásul szolgálhat a későbbi jogalkotás számára is.

Az ókori Rómában is védtek a természeti és épített környezetet. Ezek a szabályok bizonyítják, hogy a természeti erőforrások védelme nem modern találmány. A *bonus et diligens pater familias* erkölcsileg köteles volt saját mezőgazdasági földjeit gondosan megművelni. Mind a levegő, mind a víz szennyezését jogilag szankcionálták. A háztulajdonosoknak a saját épületüket jó állapotban kellett tartania. Mindenki köteles volt a saját háza előtti utcát rendben és tisztán tartani. Mind a magán-, mind a középületek lebontását szigorúan korlátozták. Igaz, hogy az ókori Rómában a környezetvédelem nem volt teljes körű (pl. az állatvédelem hiányzott a római jogból), de a környezet számos elemét törvényileg védtek.¹ Így tehát az energiajog és a természeti erőforrások komplex szabályozásával nem találkozhattunk, de a terület némi figyelmet kapott, azáltal, hogy az ókori rómaiak is felismerték, hogy a körülöttünk lévő természetet a jogszabályok erejével is védeni kell.

1 SÁRY Pál: *The legal protection of environment in ancient Rome*, Agrár- és Környezetjog 15: 29 pp. 199-216., 18 p. (2020)

II. Az energiajog fogalma és elhelyezése

1. Az energiajog fogalma

Az energiajog napjainkban egy új jogterületnek (vagy éppen jogágnak) tekinthető.² Nincsen egy egységes akadémiai szakirodalma, amely e területet kezelné. Ez a helyzet is hozzájárul ahhoz, hogy sokan félreértések, hogy mi is az energiajog valójában. Ugyanakkor vitathatatlan, hogy számos országban évszázadok óta találkozhatunk olyan szabályozással, amelyek az „energiát” szabályozzák, jogi formában. Már a 19. században, és különösen a 20. század elején is számos energetikai tárgyú szabályozás született, különösen a szén és majd az olaj szabályozására vonatkozóan. A későbbiek során terjed ki a szabályozás – alapvetően a II. világháború után – a nem-fosszilis energiahordozók szabályozására, úgymint a nukleáris energia, a vízenergia, a szél és a más egyéb megújuló energiaforrások szabályozása.

Napjainkban az energiajog egyre nagyobb jelentőségre tesz szert, még ha csak a klímaváltozás elleni harcot, vagy az Európai Unió energiafüggőségét vesszük figyelembe. Az ellátásbiztonság kérdése is egyre nagyobb szerepet kap napjainkban.

Az energiajogi tárgyú publikációk száma Európában a '80-as évektől kezdve növekedésnek indult, Magyarországon rendkívül kevés tudományos igényű, tisztán energiajogi publikáció jelent meg.³ Ugyanakkor természetesen számos olyan egyéb kiemelkedő mű született hazánkban is, amelyeknek a tárgya energiajogi kérdéseket érintett. Jellemzően e művek a környezetjog, agrárjog vagy éppen az adózás területéről kerültek ki.⁴

2. Az energiajog szabályozási területe

Létezik-e olyan egyáltalán, hogy az EU energiajoga? Ez már számos más energiajogász által⁵ is megfogalmazásra került. Létezik-e egyáltalán olyan, hogy az EU energiajoga? Lehet, hogy az EU energiajog nem több annál, mint hogy az egyes általános EU jogi szabályokat az energetikai szektorra is alkalmazzuk?

A közös piacra vonatkozó szabályok között tartozik az áruk, személyek, és a szolgáltatások szabad mozgása, a környezetvédelem, és most már a klímavédelem is. De ugyancsak az EU-s szabályok közé tartozik a letelepedés szabadságának a biztosítása is. Ahogy az e területre vonatkozó szabályok hatással vannak az adott területen tevékenykedő vállalkozásokra és személyekre.

2 RJ HEFFRON: *Energy Law: An introduction*, Springer, 2015, p. 132.

3 Tisztán energiajog tárgyúnak tekintendő például az alábbi kötetet: FAZEKAS Orsolya (szerk.): *A magyar villamosenergia szektor működése és szabályozása I*, Complex Kiadó, Budapest, 2010

4 Pld.: FODOR László: *Klímavédelem az energiajogban – szabályozási modellek Németországból*, Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 2014

5 KIM Talus: *EU Energy Law and Policy: A Critical Account*, Oxford University Press, 2013, 1. o.

A kérdésre adandó válasz megközelíthető úgy, hogy az energiajog elkülönítése, kiemelése azon az alapon is indokolt lehet, hogy az adott terület milyen mértékben érint meg egy speciális, jelen esetben az energetikai szektort. Ez mind szabályozási, tudományos, üzleti, kereskedelmi és jogi szinten is elkülönül jelenleg az EU-ban és az e területen felmerülő problémákra az EU – más ipari és kereskedelmi szektoroktól – elkülönült szabályozási megoldásokat alkalmaz.

E speciális szabályozási tárgy biztosíthatja azt az alapot, hogy e tárgykört speciálisan, külön kezeljük más jogterületektől, ahogy azt számos jogtudós meg is tette az elmúlt több, mint húsz év során. Ugyancsak gyakorló jogászok százai specializálódtak e területre.

Meg kell jegyezni, hogy kevés olyan jogterület van az egyes iparágak közül, amely külön figyelmet érdemelt ki. Természetesen a fuvarozás jog, vagy éppen a tengerjog, a hajózás jog például ilyen területnek mondható, de kevésbé tekinteném jogágnak a papírgyártás jogát, vagy az autóiipari szabályozást, még akkor sem, ha e területekre vonatkozóan is rendkívül széles EU-s és nemzeti jogi szabályozás vonatkozik. Ugyanakkor az energiajog és az energetika a 20. század egy olyan területe volt, amely jelentős mértékben meghatározta az évszázadot. Vizsgáljuk meg tehát, hogy melyek azok a főbb területek, amelyekre az energiajog kiterjed.

Az első ilyen kör az ún. „*upstream*” piac, amelyet magyarra fordítva „kitermelésnek” is nevezhetünk. E körbe tartoznak bele nemcsak a kőolaj és földgáz kitermelésére vonatkozó szabályok, de ide sorolhatjuk továbbá a szén, az urán és a nem hagyományos szénhidrogének kitermelését is, úgymint a palaolaj- vagy a palagáz kitermelést és az erre vonatkozó jogi szabályozást is.

A második fő terület a villamos energia termelés, hagyományos (pl.: szén, kőolaj, nukleáris forrás), megújuló (szél, nap, víz) és egyéb alternatív erőforrásokból (pl.: geotermikus).

A harmadik nagy szabályozási kör az energiaforrások szállítása és eljuttatása a felhasználókhoz. Ide tartozik a földgáz és a villamos energia elosztására vonatkozó szabályozás is. E körbe tartozik bele a vezetékes kőolaj és földgázszállítása és a villamos energia felhasználókhoz történő eljuttatása is. E körbe tartoznak a határkeresztesztes kapacitásokra vonatkozó szabályozások is. Ugyancsak ide tartozik a szénhidrogének készletezése és a gáztárolás is. Ugyancsak ide sorolhatjuk a megújuló energiák szabályozására és támogatásáról vonatkozó kérdéseket is.

A negyedik nagy szabályozási körbe a fogyasztóvédelmi kérdéseket sorolhatjuk, amelyre számos példa van a harmadik energiacsomagon belül.

Az ötödik körbe az energetikához kapcsolódó, energetikai érintettségű szabályokat soroljuk, mint például a termékek energiafogyasztását előíró, részben környezetvédelmi „címkézési” szabályok.⁶

És hetediként, mint a legfrissebb szabályozási terület, a modern, innovatív, jövőbe mutató energetikai kérdéseket szabályozza és amely szabályozás körvonalai a 2016. de-

6 Az Európai Parlament és a Tanács 2010/30/EU irányelve (2010. május 19.) az energiával kapcsolatos termékek energia- és egyéb erőforrás-fogyasztásának címkézéssel és szabványos termékmértékkel történő jelöléséről [HL L 153., 2010.6.18., 1. o.]

cemberében megjelent „Tiszta Energia”⁷ energetikai szabályozásban is megjelent már. E körbe olyan új szabályozások tartoznak bele, mint a decentralizált energiátárolás, vagy éppen az okos mérés, vagy az okos hálózatok.

És végezetül, de nem utolsó sorban ide tartozik az ún. e-mobilitás kérdésköre is, a gépjárművek villamos energiával történő ellátásához kapcsolódó szabályozási kérdések is, amely önmagában egy rendkívül nagy szabályozási terület és más egyéb közlekedést érintő területekkel is összefügg.

III. Az energiajog forrásai

Azután, hogy meghatároztuk azokat a főbb területeket, amelyekre az energiajogi szabályozás kiterjed, vizsgáljuk meg, hogy melyek azok a jogforrások, amelyek az energiajog kereteit meghatározzák.

1. Elsődleges jogforrások

Elsősorban vizsgáljuk meg az Európai Unió energiajogának elsődleges forrását. Az első ilyen forrás az Euratom Szerződés volt.⁸ Az ötvenes évek során a „hagyományos” energia területén bekövetkező általános hiányt ellensúlyozandó, a hat alapító tagállam (Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Németország és Olaszország) a nukleáris energiában kereste az energiafüggetlenség kulcsát. Mivel a nukleáris energiába való beruházás költségei meghaladták az egyes tagállamok lehetőségeit, az alapító országok az Euratom keretein belül fogtak össze. A szerződés általános célja, hogy előmozdítsa az európai atomenergia-ipar létrehozását és növekedését, mégpedig úgy, hogy valamennyi tagállam részesülhessen az atomenergia fejlődése által kínált előnyökből, és biztosítani lehessen az energiaellátás biztonságát. Ezzel egyidejűleg a szerződés garantálja a lakosság fokozott védelmét, és megtiltja a polgári célú felhasználásra szánt nukleáris anyagok katonai célokra történő felhasználását. Fontos megjegyezni, hogy az Euratom hatásköre kizárólag a nukleáris energia polgári és békés célú alkalmazására terjed ki. Az Euratom Szerződés, amelynek kezdeti célja az volt, hogy összehangolja a tagállamokban a nukleáris energia békés célú felhasználására indított kutatási programokat, napjainkban a nukleáris energiával kapcsolatos ismeretek, infrastruktúra és finanszírozás összevonását segíti elő. Központi ellenőrzés keretében gondoskodik a nukleáris energia-ellátás biztonságáról.

A másik és napjaink legfontosabb forrása az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ),⁹ vagy másik nevén Lisszaboni Szerződés. Az EUMSZ számos energetikát érintő kérdést szabályoz, mint a versenyjogi kérdések, különösen az erőfölénnyel való visszaélés- és a kartellek tilalma, az állami támogatások tilalma és szabályozása, az

7 Communication from the Commission: Clean Energy For All Europeans Brussels, 30.11.2016 COM(2016) 860 final

8 Az Európai Atomenergia-közösséget létrehozó szerződés (Euratom)

9 Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata [HL C 326, 26.10.2012, p. 47. o.]

általános gazdasági érdekű szolgáltatások, amelyek az energetika terén különös jelentőséggel bírnak majd. Egyúttal ez EUMSZ már specifikus részt tartalmaz az energetikai szabályozás területén is.

A belső piac létrehozása, illetve működése keretében, valamint a környezet megőrzésének és javításának szükségességére tekintettel az Unió energiapolitikájának céljai – a tagállamok közötti szolidaritás szellemében – a következők: az energiapiac működésének biztosítása, az energiaellátás biztonságának garantálása az Unión belül, az energiahatékonyság és az energiatakarékosság, valamint az új és megújuló energiaforrások kifejlesztésének előmozdítása; és az energiahálózatok összekapcsolásának előmozdítása.¹⁰

A szerződések egyéb rendelkezései alkalmazásának sérelme nélkül, az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében megállapítja a fentiekben felsorolt területeken elérendő célkitűzések eléréséhez szükséges intézkedéseket. Ezeket az intézkedéseket a Gazdasági és Szociális Bizottsággal és a Régiók Bizottságával folytatott konzultációt követően kell elfogadni.

Egyúttal az EUMSZ biztosítja, hogy az EU-s szabályozás nem befolyásolhatja a tagállamok jogát az energiaforrások kiaknázására vonatkozó feltételek meghatározására, továbbá nem befolyásolhatják a tagállamok különböző energiaforrások közötti választását és energiaellátásuk általános szerkezetét.

Egyúttal az EUMSZ rendelkezik arról is, hogy amennyiben az energetikára vonatkozó szabályozások elsődlegesen adózási természetűek, az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően különleges jogalkotási eljárás keretében, egyhangúlag eljárva a Tanács állapítja meg a vonatkozó szabályokat.

2. Másodlagos jogforrások

A másodlagos jogforrások közé alapvetően azok a jogforrások tartoznak, amelyek az egységes energiapiac megteremtésére irányulnak.

a) Villamos energia tranzit irányelv

A villamos energia tranzit irányelv¹¹ háttérben az áll, hogy az európai szabályozás felismerte, hogy az átviteli hálózatok közötti villamosenergia-szállításra vonatkozó szerződések feltételeit az érintett társaságoknak kell megállapítaniuk és mivel a szállítás feltételeinek tisztességeseknek kell lenniük, és közvetlen, illetve közvetett módon sem hozhatnak létre olyan körülményeket, amelyek a Közösség versenyre vonatkozó szabályaival ellentétesek.

A szállítási szerződések megkötésének könnyítése érdekében a Bizottság egyeztető eljárás kidolgozásáról gondoskodik, amelyet bármelyik fél kérelme esetén alkalmazni kell, anélkül, hogy az ilyen eljárás eredményének jogilag kötelező ereje lenne, mivel közelíteni kell egymáshoz a tagállamok által elfogadott, a villamos energia szállítását

¹⁰ EUMSZ 194. cikk

¹¹ A Tanács irányelve (1990. október 29.) az átviteli hálózatokon keresztül történő villamosenergia-tranzitról [HL L 313., 1990.11.13., 30.o.]

érintő rendelkezéseket. A tagállamok az ezen irányelvben meghatározott feltételeknek megfelelően megteszik a szükséges intézkedéseket a nagyfeszültségű átviteli hálózatok közötti villamosenergia-tranzit elősegítésére. Az irányelv hatálya a nagyfeszültségű villamosenergia-átviteli hálózatokra és a tagállamokban e hálózatokért felelős, a mellékletben felsorolt társaságokra terjed ki.

b) Szénhidrogén kutatás irányelv

Szintén nagyon fontos másodlagos jogforrás a szénhidrogének kutatására vonatkozó egyseges szabályozás, amelyet a szénhidrogének kutatására vonatkozó irányelv¹² határoz meg.

A szabályozás szerint lépéseket kell tenni, hogy megkülönböztetéstől mentesen lehessen hozzájutni a szénhidrogének kutatásához, feltárásához és kitermeléséhez, valamint ezek gyakorlásához, olyan feltételek mellett, amelyek nagyobb versenyre ösztönöznek ebben az ágazatban, és hogy támogassák a tagállamok készletei kutatásának, feltárásának és kitermelésének a lehető legjobb módszereit, valamint erősítsék a belső energiapiac integrációját.

A fenti célból közös eljárási szabályokat szükséges alkotni annak érdekében, hogy a szénhidrogének kutatására, feltárására és kitermelésére jogosító engedélyek kiadására vonatkozó eljárások nyitva álljanak valamennyi, a szükséges alkalmassággal rendelkező vállalkozás előtt; az engedélyek megadásának objektív és nyilvános kritériumok alapján kell történnie; egyébként az engedélyek megadásának feltételeit az eljárásban részt vevő vállalkozásoknak már előzetesen ismerniük kell.

c) Villamosenergetikai irányelvek

A villamosenergia piac integrációja során az egyik első és legfontosabb lépés volt – az első energiacsomag nevezett szabályozási csomag részeként – az első villamosenergia irányelv¹³ elfogadása.

Az irányelvek a piac liberalizációja keretében fokozatos piacnyitást írtak elő, amelynek meghatározták a minimális mértékét. Ennél az egyes tagállamok a saját döntésük függvényében magasabb mértéket is előírhattak az irányelv implementálása során. A piaci liberalizáció mellett arra is volt lehetőség, hogy azzal párhuzamosan a közüzemi szolgáltatási kötelezettség is megmaradjon a fogyasztók ellátásának a biztosítása érdekében.

Az első irányelv az energiaágazat teljes területét átfogta, a termelésétől kezdve a fogyasztók szintjéig. Ez az irányelv közös szabályokat alkot a villamosenergia termelésére, szállítására és elosztására vonatkozóan. Meghatározza a villamosenergia-ágazat szervezésével és működésével, a piachoz való hozzáféréssel, a versenytárgyalási felhívásoknál alkalmazandó feltételekkel és eljárásokkal, valamint az engedélyek kiadásával és

12 Az európai parlament és a tanács 94/22/EK irányelve (1994. május 30.) a szénhidrogének kutatására, feltárására és kitermelésére vonatkozó engedélyek megadásának és felhasználásának feltételeiről [HL L 164., 1994.6.30., 3. o.]

13 Az Európai Parlament és a Tanács 96/92/EK irányelve (1996. december 19.) a villamosenergia belső piacára vonatkozó közös szabályokról [HL L 27., 1997.1.30., 20. a.]

a rendszerek működésével összefüggő szabályokat.

Az új termelő kapacitások kialakítása vonatkozásában két eljárást kínált fel. Az egyik az engedélyezési eljárás volt, amely szerint az engedély kiadásának a feltételeit nyilvános szabályoknak kell rögzítenie, és az engedély iránti kérelem elutasítása esetén jogorvoslati lehetőséget kell biztosítani. A versenyzetési eljárás alapján rendszeres időközönként közzé kell tenni, hogy mennyi új kapacításra van szükség és melyek a szerződés megkötésének a feltételei. Az energiaellátás folyamatosságának a biztosítása érdekében valamennyi tagállamban szükséges egy rendszerirányító kinevezése, amely gondoskodik a rendszer egyenletes terheléséről és amelynek adatszolgáltatási feladatai is vannak.¹⁴

Ugyancsak az energiapiac egységesítését szolgálta a második energiacsomag részeként elfogadott, második villamos energia irányelv,¹⁵ amely során tovább bővült a piacnyitás lehetősége. Az új termelői kapacitások létesítésére vonatkozóan a tagállamok engedélyezési eljárást kell alkalmazniuk, amely megfelel az objektivitás, az átláthatóság és megkülönböztetéstől mentesség követelményeinek. A tagállamok vagy az általuk erre felkért, átviteli hálózatot tulajdonló vállalkozások a hatékonyság és a gazdasági egyensúly figyelembevételével, a tagállam által megállapított időtartamra szólóan egy vagy több átviteli rendszer-üzemeltetőt jelölnek ki. Ugyancsak az elosztói engedélyesek kijelölésének is meg kell történnie.

Ez az irányelv az elosztói engedélyesek vonatkozásában további szétválasztási szabályokat ír elő. Ha az elosztórendszer-üzemeltető egy vertikálisan integrált vállalkozás része, legalább jogi formájában, szervezeti, valamint döntéshozatali szempontból függetlennek kell lennie a nem az elosztással kapcsolatos, további tevékenységektől. Ezek a szabályok nem keletkeztetnek kötelezettséget arra, hogy az elosztórendszer eszközeit tulajdonjogi szempontból elváltszák a vertikálisan integrált vállalkozástól. Továbbá, ha az elosztórendszer-üzemeltető egy vertikálisan integrált vállalkozás része, szervezeti és döntéshozatali szempontból függetlennek kell lennie a nem az elosztással kapcsolatos, további tevékenységektől.

A második energiacsomag a fokozatos piacnyitást tűzte ki célul. A második irányelvcsomag implementálási határideje 2004. július 1-e volt. Az egyenlő versenyfeltételek hiánya és a szétválasztási szabályok elégtelen volta miatt azonban, egy 2007-ben készült bizottsági tanulmány azt tárta fel, hogy a piaci liberalizáció valójában nem tudott megvalósulni, amely miatt 2009-ben egy újabb irányelv-csomagot fogadtak el. Ez az ún. harmadik energiacsomag, melynek része a 72/2009/EK¹⁶ irányelv.

A harmadik energia-csomag eredményeként egy szigorú ún. „tulajdonosi szétválasztást” valósul meg, amely alapján a villamosenergia- és a földgázhálózatok üzemeltetését el kell választani az energiaszolgáltatói és az energiatermelői tevékenységektől. Az irányelv egyes részletes szabályainak az ismertetésére később kerül majd sor.

14 ÁRVA Zsuzsanna: Energiapolitika, NKE, Budapest, 2014. 4. o.

15 Az Európai Parlament és a Tanács 2003/54/EK irányelve (2003. június 26.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről [HL L 176., 2003.7.15., 37. o.]

16 Az Európai Parlament és a Tanács 2009/72/EK irányelve (2009. július 13.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről [HL L 211., 2009.8.14., 55. o.]

Azt követően, a hatályos, 2019/944/EU irányelv¹⁷ meghatározza a piac megújított működési modelljét, amelynek főbb rendelkezéseit 2021. január 1-től alkalmazni kell Magyarországon is. Az EU gazdasági növekedése és fogyasztóinak jóléte szempontjából meghatározó, hogy az árak versenyképesek legyenek, ezért ennek biztosítása az uniós energiapolitika lényegi elemét képezi. A villamosenergia-piac jelenlegi szerkezete a 2009-ben elfogadott harmadik energiaügyi csomag¹⁸ szabályait követi. Ezeket a szabályokat utólag a piaci visszaélések elleni jogszabályokkal,¹⁹ valamint a villamosenergia-kereskedelemre és a hálózatüzemeltetési szabályokra vonatkozó végrehajtási jogszabályokkal egészítették ki.²⁰

d) Gázpiaci irányelvek

Hasonlóan a villamos energia piacához, a földgáz piacon is a piacnyitás a három energiacsomagnak megfelelően történt, az első fő szabályozás 98/30/EK irányelv²¹ volt, amelyet a második energiacsomag részeként a 98/30/EK irányelv²² követett.

Majd a harmadik energiacsomag részeként 2009-ben fogadták el a 2009/73/EK irányelvet,²³ amely a földgázpiac hatályos szabályanyagát tartalmazza. Ez az irányelv közös szabályokat állapít meg a földgázszállításra, -elosztásra, -ellátásra és -tárolásra vonatkozóan. Ez az irányelv meghatározza a földgázágazat szervezetével és működésével, a piacra jutással, valamint a földgázszállítási, -elosztási, -ellátási és -tárolási engedélyek kiadására vonatkozó eljárásokkal és a hálózatok üzemeltetésével összefüggő szabályokat. Az ezen irányelvben a földgázra megállapított szabályokat, beleértve a cseppfolyósított földgázt (LNG) is, megkülönböztetéstől mentesen kell alkalmazni a biogázból és a

17 A Európai Parlament és a Tanács 2019.június 5-i (EU) 2019/944 irányelve a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2012/27/EU irányelv módosításáról.

18 Az Európai Parlament és a Tanács 2009. július 13-i 2009/72/EK irányelve a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről; az Európai Parlament és a Tanács 2009. július 13-i 714/2009/EK rendelete a villamos energia határokon keresztül történő kereskedelme esetén alkalmazandó hálózati hozzáférési feltételekről és az 1228/2003/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről; az Európai Parlament és a Tanács 2009. július 13-i 713/2009/EK rendelete az Energiaszabályozók Együtműködési Ügynöksége létrehozásáról.

19 Például az Európai Parlament és a Tanács 2011. október 25-i 1227/2011/EU rendelete a nagykereskedelmi energiapiacok integritásáról és átláthatóságáról.

20 Például a Bizottság 2015. július 24-i (EU) 2015/1222 rendelete a kapacitásfelosztásra és a szűk keresztmetszetek kezelésére vonatkozó iránymutatás létrehozásáról.

21 Az Európai Parlament és a Tanács 98/30/EK irányelve (1998. június 22.) a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról [HL L 204., 1998.7.21., 1. o.]

22 Az Európai Parlament és a Tanács 98/30/EK irányelve (1998. június 22.) a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról [HL L 204., 1998.7.21., 1. o.] (

23 Az Európai Parlament és a Tanács 2009/73/EK irányelve (009. július 13.) a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/55/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről [HL L 211., 2009.8.14., 94. o.]

biomasszából származó gázok, valamint egyéb gázfajták esetében is, amennyiben ezek a gázfajták műszakilag megfelelő módon és biztonságosan a földgázhálózatba juttathatók és azon keresztül szállíthatók.

Egyúttal itt érdemes megjegyezni, hogy az EU Tiszta Energia csomagja részeként – amelyeket egyesek a „negyedik energiacsomagnak” is tekintenek – mind a villamosenergia, mind a földgáz irányelv új tervezete is közzétételre került, amelyet a későbbiek során részletesebben vizsgálni fogunk.

e) Egyéb irányelvek és rendeletek

Szintén számos egyéb irányelv és rendelet is szabályozza az EU energia piacát, ezek közül példaként emelném ki az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről szóló 2014/94/EU irányelvet,²⁴ amely ugyan közlekedés fókuszú, azonban vitathatatlanul energiajogi tárgyú. Az irányelv külön részt szentel a villamos energiának, mint lehetséges alternatív üzemanyagforrás. Valamint visszautal a villamos energia irányelvre, azáltal, hogy a szabályait annak az irányelvnek a szabályaival összhangban kell alkalmazni.

Szintén energetikai tárgyú irányelv²⁵ a szén-dioxid geológiai tárolásáról szóló szabályozás. A szén-dioxid (CO₂) geológiai tárolásával megelőzhető és jelentősen csökkenthető az éghajlatváltozás káros hatásai. Az irányelv arra vonatkozó szabályokat határoz meg, hogy ennek végrehajtására biztonságos módon kerüljön sor. A szén-dioxid-leválasztásról és -tárolásról szóló irányelv (úgy is hivatkozott mint: CLT-irányelv) olyan jogi keretet hoz létre, amely a CO₂ környezetvédelmi szempontból biztonságos geológiai tárolásán keresztül segíti az éghajlatváltozás kérdésének kezelését.

A rendeletek közül példaként emelném ki a EU földgázellátásának biztonságát növelő intézkedésekről szóló 994/2010/EU rendeletet²⁶. A földgáz az Európai Unió energiaszerkezetének alapvető alkotóeleme, amely az elsődleges energiaellátás egynegyedét teszi ki, és főleg a villamosenergia-termelésben, a fűtésben, valamint ipari alapanyagként és közlekedési üzemanyagként hasznosítják. Európa gázfogyasztása az utóbbi tíz évben gyorsan növekedett. Mivel egyúttal a belső termelés is csökkent, a gázimport még gyorsabb ütemben nőtt, ezért fokozódott az importfüggőség és a gázellátás-biztonsági szempontok kezelésének szükségessége. E rendelet célja a földgázellátás biztonságának megőrzése az ellátási zavarok megelőzésének és ilyen zavar esetén összehangolt fellépésnek, valamint a földgáz belső piaca megfelelő és folyamatos működésének biztosításával. A rendelet

24 Az Európai Parlament és a Tanács 2014/94/EU irányelve az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről [HL L 307., 2014.10.28., 1. a.]

25 Az Európai Parlament és a Tanács 2009/31/EK irányelve (2009. április 23.) a szén-dioxid geológiai tárolásáról, valamint a 85/337/EGK tanácsi irányelv, a 2000/60/EK, a 2001/80/EK, a 2004/35/EK, a 2006/12/EK és a 2008/1/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, valamint az 1013/2006/EK rendelet módosításáról [HL L 140., 2009.6.5., 114. a.]

26 Az Európai Parlament és a Tanács 994/2010/EU rendelete (2010. október 20.) a földgázellátás biztonságának megőrzését szolgáló intézkedésekről és a 2004/67/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről [HL L 295., 2010.11.12., 1. a.]

közös keretet hoz létre, amelyen belül a gázellátás biztonsága a földgázvállalkozások, az uniós tagállamok és a Bizottság közös felelőssége. Ezenfelül átlátható mechanizmust biztosít a szolidaritás szellemében a tagállami, regionális vagy európai szinteken jelentkező vészhelyzetre való reagálás összehangolására.

f) Nemzetközi szerződések

Az irányelveken és a rendeleteken túlmenően, az Európai Unió számos partnerségi és együttműködési megállapodást kötött. E szerződések is jelentősen meghatározzák az Európai Unió energetikára vonatkozó szabályrendszerét és fejlődési irányait.

A nemzetközi szerződések közül külön példaként érdemes kiemelni az Energiaközösséget létrehozó szerződést.²⁷ Az Energiaközösséget létrehozó szerződés megteremti az Európai Unió valamennyi tagállamát, valamint hat balkáni államot és területet tömörítő belső villamosenergia- és földgázpiacot. Az Energiaközösséget létrehozó szerződés integrált energiapiacot (villamosenergia- és földgázpiacot) hoz létre az EU és a többi szerződő fél között.

Az Energiaközösség tagjai az EU, Albánia, Bosznia és Hercegovina, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, Montenegró, Szerbia és az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának 1244. határozata értelmében az Egyesült Nemzetek Koszovói Ideiglenes Igazgatási Missziója (a továbbiakban Koszovó). Ezenkívül a Miniszteri Tanács kérésére egy vagy több európai uniós tagállam is részt vehet az Energiaközösségben. Harmadik országok megfigyelőként működhetnek közre. A szerződés hatálya az érintett országok és Koszovó területére terjed ki.

A szerződés 2006. július 1-jén lépett hatályba, és érvényességi ideje 10 év. Az alkalmazás időtartamát 2013. október 24-én a Miniszteri Tanács egyhangú döntése által egy újabb tíz éves időtartamra meghosszabbították.

Az Energiaközösség céljai a következők: a beruházásoknak kedvező stabil jogi és piaci keretrendszer létrehozása, amely lehetővé teszi a megbízható és folyamatos energiaellátást; egységes szabályozási tér megteremtése a hálózati energiával való kereskedelem számára; az ellátás biztonságának növelése a térségben és kapcsolatok kialakítása a szomszédos országokkal; a hálózati energiával és az ahhoz kapcsolódó energiahatékonysággal kapcsolatos környezetvédelmi helyzet javítása és a megújuló energiák fejlesztése; a hálózati energia piacán folyó verseny fokozása.

Az Energiaközösség tevékenységeiben központi helyet foglal el a közösségi jogszabályok – azaz a közösségi vívmányok – energiára, környezetvédelemre, versenyre és a megújuló energiaforrásokra vonatkozó részének valamennyi részes államban történő végrehajtása, valamint egyes általános európai műszaki rendszerbiztonsági normák tiszteletben tartása, például az energiatovábbítás vagy a határokon átívelő kapcsolatok terén.

²⁷ A Tanács 2006/500/EK határozata (2006. május 29.) az Energiaközösséget létrehozó szerződés Európai Közösség általi megkötéséről [HL L 198., 2006.7.20.].

A bécsi székhelyű állandó Titkárság többek között adminisztratív támogatást nyújt az Energiaközösség intézményeinek, és felülvizsgálja, hogy a felek megfelelően teljesítik-e kötelezettségeiket.

Az Energiaközösség (kötelező érvényű) határozatokat és (nem kötelező érvényű) ajánlásokat fogad el. Ezeket az intézkedéseket az esettől függően az Európai Bizottság javaslata alapján (a közösségi joganyag alkalmazása) vagy valamely szerződő fél javaslata alapján (egyéb tevékenységek) hozzák meg, és egyszerű többséggel (a közösségi joganyag alkalmazása), kétharmados többséggel (piacok működési mechanizmusa) vagy egyhangúlag (belső energiapiac) fogadják el.

Ha valamely fél szerződéses kötelezettségeit súlyosan és tartósan megszegi, a Miniszteri Tanács egyhangú döntéssel megvonhat bizonyos szerződéses jogokat az adott féltől.

A nemzetközi egyezmények közül kiemelendő még a Nemzetközi Energia Charta egyezmény 2015-ből.²⁸

g) Esetjog és a bírói gyakorlat

Amikor energiajogról beszélünk, nem szabad megfeledkeznünk az Európai Bizottság akár állami támogatásokra vonatkozó, akár versenyjogi területen meghozott határozatairól sem, amelyek jelentős mértékben meghatározzák az energiajog fejlődési tendenciát és gyakorlatát.

Ugyancsak nagy jelentőséggel bír és az európai energiajog forrásának tekinthető az Európai Unió Bírósága (EUB) jogfejlesztő értelmezése és az esetjog is.

h) Jogirodalom

És végezetül, de nem utolsó sorban, érdekes kiemelni az energiajog fejlődése kapcsán azon jogtudósok és más gyakorló jogászok munkásságát, az elmúlt több, mint 30 évben igen sokat tettek nemcsak az energiajog értelmezéséhez és alkalmazásához, hanem az energiajog fejlesztéséhez is.

²⁸ <http://www.energycharter.org/process/international-energy-charter-2015/overview/>